

Macaria artemesia terug waargenomen in België (Lepidoptera, Geometridae)

Lucien De Ridder

Samenvatting. Op 18 juli 2018 werd in Grobbendonk (provincie Antwerpen) op licht opnieuw een exemplaar gevangen van *Macaria artemesia* (Denis & Schiffermüller, 1775). De vorige en tot dan toe enige waarneming van deze soort in België dateerde reeds uit 1951. Ter verificatie werd eveneens een genitaalpreparaat gemaakt.

Abstract. On 18 July 2018 a specimen of *Macaria artemesia* (Denis & Schiffermüller, 1775) was captured at Grobbendonk (province of Antwerp) on light. The first and only observation of this species in Belgium dates back to 1951. The determination has been confirmed by preparation of the genitalia.

Résumé. Le 18 juillet 2018 un exemplaire de *Macaria artemesia* (Denis & Schiffermüller, 1775) a été capturé à la lumière à Grobbendonk (province d'Anvers). La première et unique observation de cette espèce en Belgique datait déjà de 1951. La détermination est confirmée par une préparation des genitalia.

Key words: *Macaria artemesia* – Faunistics – Belgium.

De Ridder L.: Neerveld 15, B-2280 Grobbendonk. lusdrd@gmail.com

Inleiding

Op 18 juli 2018 werd bij een nachtvangst met een lichtval een spanner waargenomen die niet direct op naam te brengen was. Hoewel nogal afgevlagen, was de tekening nog voldoende herkenbaar om het exemplaar na enig zoeken aan de hand van beschikbare afbeeldingen in de literatuur en op internet (Lepiforum.de 2019) te identificeren als de wilgenspanner *Macaria artemesia* (Denis & Schiffermüller, 1775). Maar aangezien de soort al 67 jaar niet meer in België was waargenomen, werd ter bevestiging een genitaalpreparaat gemaakt (LDR 680♂).

Uiterlijk

Macaria artemesia onderscheidt zich als vlinder van de andere soorten uit het genus door de tekening op de voorvleugels. De voorvleugels zijn meestal bruin besprenkeld, hebben een donkere middenvlek en een bandvormige middenschaduw. Binnenste en middelste dwarslijn zijn aanwezig. De aders zijn lichter, vaak geelachtig gekleurd. Meest opvallend is de helle, bijna rechte dwarslijn, die afgeboord wordt met donkere randen. Aan de buitenzijde ervan is een brede schaduw, die ongeveer in het midden, tussen de splitsing van de hoofdadereen lancetvormige, oranjebruin getinte vlek heeft. Bij de nauwst verwante *Macaria ichnusae* Govi & Fiumi, 2005 is deze schaduw zwaarder en treedt de vlek in de richting buitenrand meestal duidelijk buiten de schaduw. De soort is ook kleiner en bovendien endemisch in Sardinië.

Fig. 1. *Macaria artemesia* (Denis & Schiffermüller, 1775) ♂, Grobbendonk (AN), 19.vii.2018, © L. De Ridder (1 schaalonderdeel = 1 mm).

Biologie

De groene spanrups heeft op de rug een aantal geelwitte langsstrepen die afgezoomd worden met dunne

donkerder groene lijntjes. Aan de zijkanten is er over de ganse lengte een brede gele streep (Lepiform.de 2019).

Als voedselplant wordt door verschillende auteurs alleen "wilg" vermeld, maar niet alle wilgensoorten worden door de rups aanvaard: om het aantal jaarlijkse

generaties vast te stellen werden bij kweekexperimenten gladbladige en ruwbladige wilgen getest (Haeger 1965). De rupsen aanvaardden enkel de gladbladige. In de studie werden deze wilgensoorten echter niet verder op naam gebracht. Zekere voedselplanten zijn *Salix repens* (Kruipende wilg) en *Salix phylicifolia* (Groene wilg) (Skou & Sihvonen 2015). In Duitsland werd de rups ook aangetroffen en gekweekt op *Salix cinerea* (Grauwe wilg) (Lepiforum.de 2019). Kruipende wilg en Grauwe wilg komen langs de Kleine Nete voor in de omgeving van Grobbendonk volgens Waarnemingen.be 2019.

De soort overwintert als ei. De rupsen verschijnen in mei en juli-augustus. Verpopping volgt in de aarde.

De vlinder heeft twee generaties: half juni–juli en midden augustus–september. In het noorden van het verspreidingsgebied is er slechts één generatie, maar in het zuiden begint de vliegtijd vroeger.

Verspreiding

De vlinder komt voor van Siberië en zuid-Finland in het noorden tot Spanje, Portugal, het Italiaanse vasteland en Noord-Griekenland in het zuiden.

In België was er tot nu toe slechts één exemplaar van de soort waargenomen. Het werd op licht gevangen 16.vii.1951 in Loën, Montagne Saint-Pierre bij Visé, provincie Liège als *Diastictis artesiaria* (De Laever 1952).

Allicht is het huidige exemplaar een inwijkeling, maar toch loont het de moeite om bijkomende aandacht te besteden aan de soort in de rivierbekkens van de Nete en de Maas in de provincies Antwerpen, Limburg en Luik, waar de voedselplanten zeker voorkomen.

In Nederland wordt de soort als zeer zeldzaam vermeld (Vlinderstichting 2019). De laatste waarneming dateert er uit 1982. De soort is gesignaleerd in grote delen van Frankrijk, vooral echter in Midden-Frankrijk en de oostelijke departementen (Lepi'Net.fr 2019). In Duitsland komt ze voor in Rheinland-Pfalz en de oostelijke deelstaten en zeer lokaal in enkele andere deelstaten als Nordrhein-Westfalen en Bayern (Schmetterlinge-d.de 2019, Koch 1976, Forster & Wohlfahrt 1981).

Genitalia

De verschillende *Macaria*-species hebben vrij gelijkende genitalia (Skou & Sihvonen 2015). Het mannelijk genitaal vertoont kleine verschillen in uncus, valven en aedeagus. Figuren 2a en 2b tonen het genitaal van het recente exemplaar uit Grobbendonk (LDR 680), vesica uitgestulpt maar niet volledig opengeplooid. Belangrijk determinatiekenmerk is ook de inkeping van de rand van het 8^e sternum (Fig. 3). In het vrouwelijk genitaal zijn vooral de zone rond het ostium belangrijk en het signum in de bursa.

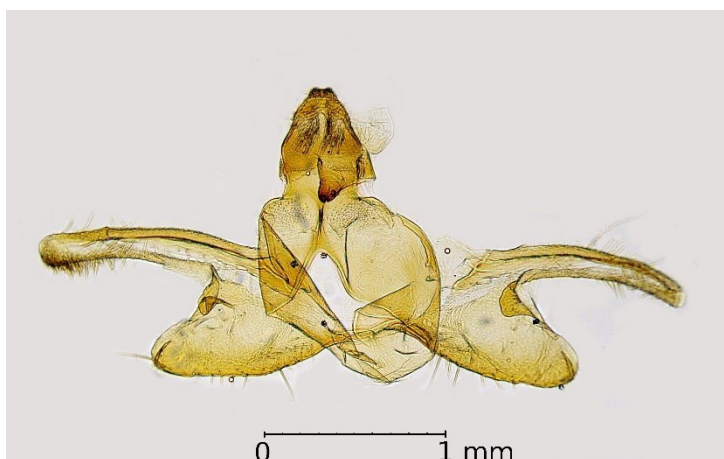

Fig. 2a. *Macaria artesiaria* (Denis & Schiffermüller, 1775), Grobbendonk (AN), 19.vii.2018, ♂ - genitaal, gen.prep. 680, © L. De Ridder.

Fig. 2b. idem, aedeagus, gen.prep. 680, © L. De Ridder.

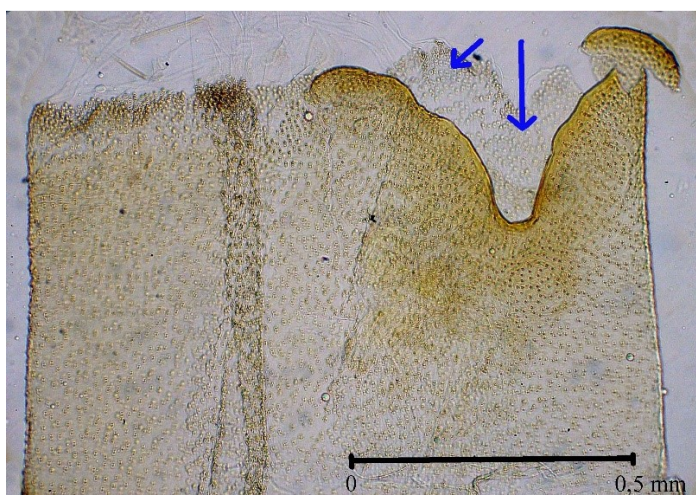

Fig. 3. idem, vorm ♂ 8e-sternum, gen.prep. 680, © L. De Ridder.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Willy en Guido De Prins en Chris Steeman voor hun hulp en informatie.

Referenties

- De Laever E. 1952. Espèces nouvelles pour la faune belge (suite). — *Lambillionea* **52**: 62–65.
- Haeger E. 1965. *Semiothisa artesiaria* SCHIFF. (Lep., Geom.), Erkenntnisse einer ex ovo-Zucht. — *Entomologische Nachrichten* **9**: 4–5.
- Forster W. & Wohlfahrt T. 1981. *Die Schmetterlinge Mitteleuropas, band 5 Geometridae*. — Frankh'sche Verlagshandlung, Stuttgart, 312 pp.
- Govi G. & Fiumi G. 2005. *Macaria ichnusae* una nuova specie di Geometridae della Sardegna, (Insecta Lepidoptera Geometridae Ennominae). — *Quaderno di Studi e Notizie di Storia Naturale della Romagna* **21**: 129–135.
- Lepi'Net 2019. *Les Carnets du Lépidoptériste Français*. — <http://www.lepinet.fr/especies/nation/lep/index.php?e=p&id=36230> (bezocht 29/5/2019).
- Lepiforum.de 2019. *Bestimmungshilfe für die in Europa nachgewiesenen Schmetterlingsarten*. — http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Macaria_Artesiaria (bezocht 21/3/2019).
- Schmetterlinge-d.de 2019. *Macaria artesiaria*. — <https://www.schmetterlinge-d.de/Lepi/EvidenceMap.aspx?Id=446301> (bezocht 4/6/2019).
- Skou P. & Sihvonen P. 2015. *The Geometrid Moths of Europe*. — In: A. Hausmann (ed.), Volume 5 Subfamily Ennominae I. — E.J. Brill, Leiden, 657 pp.
- Koch M. 1976. *Wir bestimmen Schmetterlinge*, band 4, 2^e verbeterde uitgave bewerkt door Heinicke W. en Müller B. — Brill, Leiden, 191 pp.
- Vlinderstichting 2019. *Macaria artesiaria*. — <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/wilgenspanner> (bezocht 29/5/2019).
- Waarnemingen.be 2019. *Macaria artesiaria*. — <https://waarnemingen.be/species/7398/> (bezocht 29/5/2019).
-